

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний – то Циганське Слово...
Лекса Мануш

Ціна довірна

№ 1 (128)

СЕРЕДА,
15 БЕРЕЗНЯ 2006 РОКУ

РОМАНІЯ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ
МАНУШАНО РОМАНО НЕВИПЕ

• ПОЛІТИКА • СВІТ • ПРАВО • КУЛЬТУРА • МИСТЕЦТВО •

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

Шановні друзі, читачі! Драге амала, гінаторі!

Через незалежні від нас обставини об'єктивного характеру перший номер у цьому році виходить лише тепер. Про це було попереджено читачів у останньому номері минулого року. Проте все одно просимо нас вибачити: ми робили все, що могли, аби газета почала виходити хоча б із березня ц.р.

У весь цей час ми були постійно в курсі проблем національних меншин як у нашій країні, так і за кордоном. Звичайно, ромські проблеми залишалися для нас одними з найпріоритетніших. Ми продовжували підтримувати зв'язки з нашими кореспондентами, штатними й позаштатними, слідували за подіями в світі, міжнародного та національного ромського руху тощо.

Одне з найголовніших і найактуальніших питань сьогодення – це підготовка до виборів 26 березня. Вони – не за горами. Нинішні вибори будуть мати вирішальний характер у житті нашої країни, тобто вони покажуть, чи затвердяться демократичні принципи, які намітилися минулого року, чи ми і надалі перебуватимемо у стані глибокої конфузії основних політичних сил.

Відрадно відзначити, що роми не стоять осторонь від вирішення майбутнього нашої країни. Багато з них є у списках кандидатів у законодавчі органи місцевої влади – обласної, міської, районної, сільської, у Блоках "Наша Україна", БЮТ, Литвина, Компарті та інших, причому на прохідних місцях. Зокрема, кандидатом у депутати Виноградської районної ради (Закарпатська область) є Ласло Дюрі, голова ГО "Романо Дром", кандидатом у депутати сільської ради с. Льотиниче (Волинська область) є Іван

Чорнявський. Кілька ромів є кандидатами у вищій орган влади – Верховну Раду. Це – Микола Юрченко (ГО "Терніве", м. Львів) та інші. Бажаємо всім нашим кандидатам пройти горнило виборів і достойно представляти ромів у органах влади.

Десять днів, що залишилися до виборів, потребують мобілізації всіх сил для того, щоб громадяни України взяли найактивнішу участь у голосуванні.

Необхідно внести і деякі пояснення.

Перше і найголовніше

Слід кожному громадянину уточнити, чи є його прізвище у списках виборців, тому що в день виборів це робити вже пізно. Згідно зі змінами Закону "Про вибори народних депутатів України", додаткові списки не будуть складатися в день виборів, і людина, прізвища якої немає у списках, залишиться поза голосуванням і не зможе використати своє право, гарантоване Конституцією, – право обирати і бути обраним. Так уже сталося: запрошення на вибори серед інших домогачдів та сусідів я не отримала і у виборчих списках мене немає...

Друге

У день виборів на виборчих дільницях на руки видаватимуться кілька бюлетенів різного кольору і різного формату: у селах –

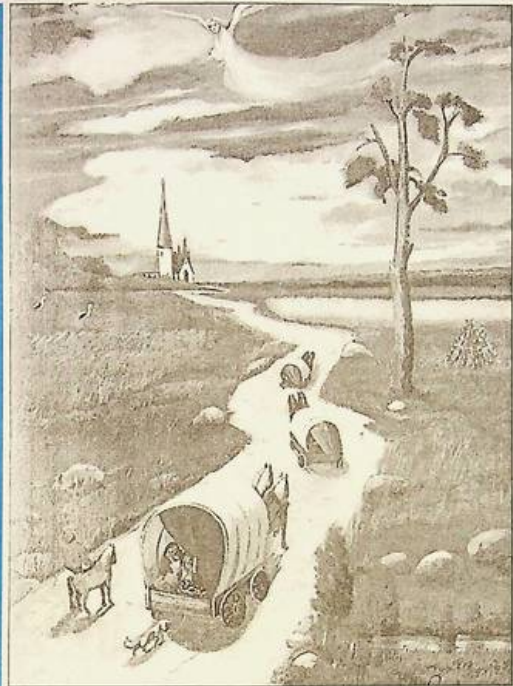
5, у містах – 4. Найбільшим форматом – понад 90 см видрукований бюлетень зі списками політичних партій та блоків, які будуть обиратися за новою пропорційною системою до Верховної Ради України (ix - 45). До того ж, усі назви партій та блоків подаються не в алфавітному порядку, а згідно із жеребкуванням. Тому кожному виборцю слід ознайомитися з агітаційними матеріалами, які наразі масово роздаються представниками партій та блоків і друкуються в місцевій пресі.

Так, наприклад, Блок Юлії Тимошенко йде в загальноукраїнському виборчому списку під № 36, проте це не значить, що саме під цим номером він йтиме і у списках кандидатів до обласних та міських рад. Ще один приклад. Компартія України в загальноукраїнському виборчому списку йде під № 8, її кандидати до обласної ради стоять під № 6, а до Ужгородської міської ради – під № 34. Отже, будьте уважними, вивчіть заздалегідь, під яким номером значаться ваші майбутні обранці.

Третє

Необхідно дуже уважно ознайомитися не лише з передвиборними програмами, а і з механізмами їхньої реалізації, що це важливо. Адже інколи кандидати обіцяють дуже багато, а виконають обіцяне деякі з них просто не спроможні, бо не мають у руках реальних важелів керування.

Враховуючи ці три основні фактори, громадяни зможуть зробити правильний вибір і взяти активну участь у голосуванні.
Євгенія Навроцька

Романо дром

Нелегка, роме, твоя дорога,
Бо він завжди в очах.
Тому не завжди маєш
щастливим в світі жить.

І навіть там, де дім
батьківський,
Тобі не кожен брат.
Громадянин ти український,
Але романо рат.

Твій біль відчуті дуже просто,
Бо він завжди в очах.
У снах ти бачиш ранні роси
Та свій циганський шлях...

Те дел Девел бахтало дром,
Бахт, зор тай састипен.
Сміливо йди до щастя, роме,
Крокуй поміж терен!

Наталія Варакута,
м. Донецьк

ЕКСПРЕС-ІНТЕРВ'Ю

За кого ми віддамо свої голоси

Пала касте даса амаре гласи

Катерина Вікторівна Бурмич,
1967 р.н., інвалід з дитинства

Голосуватиму за Партію регіонів, яку очолює Віктор Янукович. Тому що мені подобається його передвиборна програма, в якій він обіцяє поліпшити життя бідному населенню.

Я інвалід з дитинства і маю пенсію 120 грн., на які прожити не в змозі. Хочу жити по-людськи, як обіцяє його політична реклама.

Золтан Йосипович Етшев,
1954 р.н., безробітний

Усі добре знають, хто такий Віталій Кличко. Займаючись боксом, досяг найвищих вершин і прославив Україну, і коли настав час пішов з великого спорту, аби займатися політикою.

Віталій очолив молодіжний громадський блок "Пора+ПРП". Завдяки своєму авторитетові й багатьом своїм прихильникам хоче подолати трипроцентний бар'єр під час виборів і ввєсти

здобних, кмітливих й енергійних молодих людей у Верховну Раду. Адже найвищий орган України потрібно омолоджувати.

Я щиро бажаю їм успіху і свій голос віддам під час виборів на користь Віталія Кличка. Адже моя мрія – мати постійне місце роботи і чесно заробляти на хліб насущний.

(Продовження на стор. 3)

РОМ-ПРЕС

Після виборів українські порти підуть з молотка?

Міністерство транспорту і зв'язку України має намір порушити питання про початок продажу морських портів відразу після виборів нового парламенту. Про це повідомив міністр транспорту і зв'язку Віктор Бондар.

У Києві створять Музей шестидесятництва

Києврада ухвалила рішення про надання дозволу Музею історії Києва на створення філіалу - Музею шестидесятництва. Згідно з прийнятим рішенням, для цього надано приміщення площею близько 310 кв. метрів на вулиці Олеса Гончара, 33.

Гірським піхотинцям не вистачає спорядження

На ужгородському загальновійськовому полігоні завершив двотижневий польовий вихід єдиний український гірськоколотний батальйон, повідомляє прес-служба Міноборони. Особливу увагу приділено підвищенню професійного рівня командирів та спорядженню піхотинців.

Біля Єгипту затонуло судно?

Щонайменше один росіянин загинув, четверо отримали поранення і доставлені в госпіталь внаслідок аварії судна під мальтійським прапором за 100 км від єгипетського міста Порт-Саїд. Про це повідомили в Посольстві Росії у Єгипті.

Ліфти буде модернізовано

Київська міська рада затвердила програму заміни і модернізації ліфтів у житловому фонді столиці на 2006-2010 роки.

Аферисти "Еліта-Центру" розготівкували 30 мільйонів

Основні фігуранти афери, здійсненої групою компаній "Еліта-Центр" на ринку житлового будівництва в Києві, розготівкували через один із іноземних банків у Чернівці 30 млн. гривень.

США обіцяють підтримувати уряд України

Сполучені Штати Америки і надалі підтримуватимуть уряд України в здійсненні курсу на проведення внутрішніх реформ та інтеграції в європейські та євроатлантичні інститути, - заявив віце-президент США Річард Чейні.

Трагічно загинули 23 українці

За добу в Україні виникло 124 пожежі, на яких загинули 23 людини. Як повідомили в Міністерстві з питань надзвичайних ситуацій, в житловому секторі виникли 103 пожежі, на підприємствах - 4, на транспорті - 6. Вогонь знищив 44 будівлі.

Віктор Ющенко відкрив кардіологічний центр

Президент України Віктор Ющенко здійснив одноденну робочу поїздку в Сумську область. У ході поїздки Президент відкрив обласний кардіологічний диспансер.

Ющенко вручив премії імені Шевченка

Президент України Віктор Ющенко вручив Національні премії імені Тараса Шевченка. Вручення відбулося в Національному театрі опери і балету, повідомляє прес-служба Президента.

Звертаючись до лауреатів, Ющенко відзначив їх значний внесок у розвиток української культури, підкресливши, що розвиток України має ґрунтуватися на "об'єднанні сучасних інтелектуальних тенденцій з глибокими національними традиціями".

Лауреатами Національної премії імені Тараса Шевченка цього року стали 13 діячів мистецтва.

Україна - приклад поваги прав нацменшин

Україна докладатиме якнайбільше зусиль для боротьби з проявами ксенофобії і антисемітизму. Про це заявив міністр закордонних справ Борис Тарасюк під час зустрічі з членом комітету з міжнародних відносин і урядової реформи Палати представників Конгресу США.

В українській армії працюватимуть психологи?

Начальник Головного управління з гуманітарних питань і соціального захисту Збройних сил - заступник начальника Генерального штабу Збройних сил України генерал-майор Олександр Копаніца виступає за максимальне застосування цивільних психологів в українській армії.

Рівненська АЕС відключає четвертий енергоблок

"Енергоатом" подав заявку в Держкоматомрегулювання на виведення енергоблоку №4 Рівненської АЕС в капітальний плановий ремонт.

В Україні з'явилася Держкіно

Кабінет Міністрів України своєю постановою затвердив положення про Державну службу кінематографії. Текст постанови розміщено на урядовому порталі.

Ющенко закликає не відіркатися від НАТО

Президент України Віктор Ющенко вважає, що перед початком громадської дискусії про членство в НАТО Україна повинна проаналізувати і оцінити вигоди, які несе приєднання до цієї структури.

Відкритий лист

Пгутердо ліл

Міжнародної ромської унії до ООН, Парламенту ОБСЄ, Єврокомісії НАТО та Комісара з прав людини

Міжнародна ромська унія з великим хвилюванням спостерігає за подіями, які сьогодні відбуваються навколо Косова. Ми, роми, бажаємо тільки найкращого всім людям, які живуть у цьому краї, та тим, хто жив раніше на цій землі. Та, на жаль, у тому процесі, що наразі тут відбувається, не чути голосу ромів. У дебатах, які проходять навколо статусу Косова, не представлені ромські організації Міжнародної ромської унії (МРУ) та Європейського форуму ромів та кочівників. Нинішня ситуація показує, що інтереси ромів не враховуються, їхні проблеми не відображені в новому документі. Більше того, в ньому зовсім не згадується про те, що роми перетерпіли багато болю та страждань через втрату рідних, домівок та майна під час війни в Косово. Тому МРУ надзвичайно хвилює питання: чому офіційно в статуті Косова не представлено ромів?

Проблеми, з якими стикнулися роми в Косові, мають бути відображені у повному обсязі та піддані гласності. Без цього нам важко повірити, що роми тут житимуть у безпеці, без страждань і страху перед завтрашнім днем. Міжнародна ромська унія звертається до всіх, хто має стосунок до захисту прав людини, із закликом змінити статус Косова і налагодити життя косовських ромів. Для цього закликаємо:

- ◆ не змушувати ромів, які покинули Косово, повертатися назад, поки їм не нададуть гарантії безпеки їхнього життя;
- ◆ провести моніторинг на рівні уряду Косова серед міжнародних інституцій та організацій з дотримання Резолюції Європейської Ради (12 44 р.9С) щодо прав людини;
- ◆ гарантувати етнічним групам безпеку їхнього життя, аби вони могли змінити свій світогляд, в якому домінує страх та страждання;
- ◆ гарантувати рівний доступ до якісної освіти, належний рівень медичного обслуговування та працевлаштування, а також подолання дискримінації;
- ◆ створити групу, яка надаватиме консультації та допомогу у працевлаштуванні представникам ромської громади;
- ◆ прийняти закон, який забезпечить ромам-жертвам, котрі втратили свої домівки та земельні

наділи під час війни, повернення їхнього майна;

- ◆ гарантувати етнічним групам та націям збереження їхньої мови, традицій та культури;

- ◆ створити критерії генеральної безпеки держави в Косово;

- ◆ Міжнародна ромська унія та Європейський форум ромів та кочівників мають бути партнерами в переговорах за перспективи та безпеку життя, а також відкрити та демократичну політику в Косово.

Президент Міжнародної ромської унії та віце-президент Міжнародного форуму ромів та кочівників
Станіслав Станкевич

РОМ-ПРЕС

Нова федерація

Ромські неурядові організації Туреччини вирішили об'єднатися в Федерацію асоціацій ромів Туреччини. Найближчим часом нову організацію буде офіційно зареєстровано. Президентом Федерації обрано керівника ромської асоціації в турецькому місті Едірне Ердінча Че-

кіза.

У складі ради нової організації також президент асоціації м.Муратлі, представник ромів Туреччини в Європейському форумі ромів та мандрівників Ясар Атесаджан.

www.diplomacy.edu

Нас обирають

Уперше в Сумській області балотується в депутати обласної ради представник Сумського громадського об'єднання ромської культури Р.І.Матусевич. Він пройшов офіційну реєстрацію від партії "Правозахист" і організації "Нічний дозор".

ДО ЗВІТНИХ ВИБОРІВ ОРГАНІЗАЦІЇ

Хто ж дасть совлах?

Кон дела совлах?

■ 2006 рік несе з собою багато змін у нашому житті. Вся Україна готується до виборів у Верховну Раду. Наближається і час виборів голови всеукраїнської організації Романо Конгресо, або ж як кажуть між собою - ромського президента. Це дуже відповідальний етап у житті ромів. Діючий президент не виправдав довіри свого народу. А яким буде його наступник? Це великою мірою залежить і від нас із вами.

З давніх-давен у ромів існує добра традиція: велика повага до батьків, самовіддана любов до своїх дітей. Сім'я - найсвятіше, що є на цьому світі. Тому й до виборів свого президента потрібно підійти, як до сімейного питання. Хотілося б, щоб новий президент мав хороші родинні корені, щоб його сім'я могла поручитися за нього. Він повинен жити radoщами і перейматися болями свого народу так, як живе radoщами і болями своєї родини. Це повинна бути високоосвічена людина, чесна, порядна, справедлива, чуйна. У ромів завжди високо цінувалося слово: пообіцяв щось - виконай.

У цьому постулаті честь, і совість, і розум, і дух ромів. Ще у нас, ромів, є таке слово - совлах. Це клятва, божба, порушення якої карається дуже тяжко. Президент, який дає совлах, прися-

гає перед Богом і людьми слухати своєму народові не за страх, а на совість. Не кожному дається право на совлах. Тому ми самі маємо обрати таку людину, якій наша велика ромська сім'я може довірити право присягнути. Хочеться під час принесення присяги президента народові бачити поряд із ним і його сім'ю: батьків, дружину, дітей, усіх рідних і близьких, щоб вони теж пройнялися духом відповідальності за цей великий пост, тому що за порушення совлаху постає кара і він сам, і вся його родина.

Президент, перш за все, повинен розуміти, що за його спиною стоять люди, які вірять йому, сподіваються на нього. Він повинен вирішувати і глобальні питання життя й розвитку свого народу, і з увагою вислухати та допомогти старій немічній ромиці, яка прийшла до нього зі своєю

бідю. Президент має не тільки думати про свою сім'ю, а вболівати за весь свій народ, надавати дієву допомогу людям, які не мають даху над головою, не можуть прогудувати своїх рідних і близьких.

А як альтернативний варіант я пропоную обрати координаційну раду з 3-5 осіб, яким ми можемо довірити совлах і з яких протягом року зможемо спитати результати їхньої роботи. І сказати по-нашому, по-ромському: що заробиш, те й отримаєш.

Дуже хотілося б почути ваші думки, пропозиції про проведення майбутніх виборів. Настав час виказати вголос усе, що наболіло на душі. Ми маємо обирати майбутнього президента з розумом і ромською справедливістю.

Те авен бахлате састе.

Олександр Бузна,
ГО "Романо дром",
м. Миргород

ЕКСПРЕС-ІНТЕРВ'Ю

(Закінчення. Поч. на 1 стор.)

Франтішек Євженевич Каналаш, 1938 р.н., заступник голови, член старійшин Мукачівського ромського табору

- На березневих виборах я голосуватиму за "Нашу Україну". Адже, на мою думку, за невеликий період - трохи більше одного року - нова влада зробила більше, ніж попередня за десять років. Вірю, що буде відновлена зруйнована система охорони здоров'я, збільшено зарплати, пенсії, надана допомога багатодітним сім'ям, садинок матерям, інвалідам. Головне, щоб наші люди мали роботу, а не тинялися у її пошуках по всій країні. Сподіваюся, що мій вибір - правильний.

Іосип Густавович Олаг, 1965 р.н., пастор мукачівської церкви "Дорога життя"

- Перевагу надаю "Нашій Україні". Саме вона сформувала ефективний та патріотичний уряд, який не дав Україні власти в економічну кризу. За рік суспільство стало демократичнішим, утвердилася свобода слова, поліпшилася добробут населення. Цього разу не відчуваю тиску з боку "доброзичливців", як це було під час виборів голови Мукачівської міської ради і Президента України. Для ромів - це був дуже складний період. Нарешті зможемо голосувати за того, кому надаю перевагу.

Іосип Іосипович Віраг, 1958 р.н., голова товариства ромської організації "Несине"

- Чимало кандидатів у депутати Верховної Ради проводять передвиборну кампанію, застосовуючи різні методи й об'єкти. Однак мені подобається мужній характер Юлії Тимошенко. Вона бореться за справедливість, прагне, щоб в Україні ситуація і добробут поліпшилися. Юлія Володимирівна поважає усіх громадян і намагається допомогти людям знедоленим, немічним і багатодітним, в тому числі й ромам. Успіхів бажаю Блоку Юлії Тимошенко. Можливо, і мій голос буде корисним.

Відкритий лист

Пгутердо ліл

Шановні роми!

Після тривалих і тяжких роздумів змушений звернутися до Вас із цим відкритим листом-закликом.

борів. Лідери передвиборних блоків, міністерств та фондів не йдуть на контакт з Конгресом, пояснюючи це відсутністю реальної представницької сили серед ромів.

Усе це потребує нагального втручання та винесення рішення про позачергову конференцію Українського конгресу ромів. За статутом конференція Конгресу є його вищим органом управління. Позачергова конференція може бути скликана на вимогу двох третин членів Конгресу.

Закликаю Вас, шановні друзі, негайно скликати і провести збори в первинних організаціях, обрати делегатів конференції та надіслати телеграми й копії протоколів проведення цих зборів на адресу правління Конгресу з вимогою про скликання позачергової конференції.

Щиро Ваш
Юрій Іваненко,
голова Херсонського міського товариства циган

У 2002 році був створений Український конгрес ромів, обрані керівництво та правління. Минуло вже понад три роки після цієї події, однак Конгрес так і не став самою тією організацією, яка повинна стояти на захисті інтересів нашого народу, представляти його у взаємовідносинах з державою та на міжнародному рівні.

Правління Українського конгресу ромів фактично самоусунулося, а керівництво замкнуло

владу на собі в цій громадській організації. Правління й керівництво жодного разу не відзвітувалося перед членами Конгресу; не проводилася перевірка ревізійною комісією, що є порушенням статутних вимог стосовно щорічного звіту про проведеної роботи. Невідомо, як формуються фонди громадської організації та як вони витрачаються.

Особливо актуально постає питання позиціонування ромів напередодні парламентських ви-

На забезпечення прозорих виборів

Підготовлено брошуру "Громадські організації на виборах", у якій представлено результати експертного опитування представників 60 громадських організацій, що брали активну участь у виборчих процесах 2004 року. Головним завданням опитування був аналіз основних форм участі, джерел фінансування, успішність та рівень співпраці громадських об'єднань й організацій під час виборів Президента України у 2004 році. Опитування проведено в березні ц. р. методом поштового анкетування.

Ця інформація допоможе лідерам та активістам громадських організацій у плануванні своєї подальшої діяльності, спрямованої на забезпечення чесних і прозорих виборів та усвідомленого вибору громадян, на пошук партнерських організацій та створення нових коаліцій в ім'я демократичного розвитку України.

Видання здійснене в рамках проекту "Розвиток громадянського суспільства та справедливої

вибори", за сприяння Національного фонду підтримки демократії.

Крім результатів експертного опитування, у брошурі є розділи: "Хартя про чесні вибори"; "Резолюція громадської коаліції "Новий вибір-2004"; "Список громадських організацій-учасників коаліції "Новий вибір-2004".

Докладніше ознайомитися з книгою можна за адресою в Інтернеті: http://www.ucipr.kiev.ua/files/books/book_nco_election2005.zip. Видання не надійде у продаж, а лише розповсюджуватиметься безкоштовно за адресним розсиланням на замовлення.

Для отримання друкованої або електронної версії книги звертайтеся за адресою: 01030, м. Київ, вул. Пирогова, 4/26, к. 20. Тел./факс: (044) 230-9178, 235-6505, 599-42-51. Електронна адреса: ucipr@ucipr.kiev.ua. Сторінка на World Wide Web: <http://www.ucipr.kiev>

І знову про виплати компенсацій Те авен бахтале, ромале

■ Я, як президент фонду "Чіріклі", була запрошена на офіційне відкриття виставки, присвяченої ромським жертвам Голокосту. Виставку відкрили президент Європейського парламенту, директор Центральної ради німецьких сінти та ромів, віце-президент Європейської комісії. На відкритті виступили ромські лідери, які представляють громадські організації країн Європи. В їхніх виступах звучала тема дискримінації, ксенофобії та насилля над ромами як у минулому, так і в наші дні. Виставка проходила в приміщенні Ради Європи.

Тоді ж відбулася окрема зустріч із українською делегацією з питань виплат грошової компенсації жертвам Голокосту в Україні. Нас цікавив подальший процес цих виплат, критерії відбору отримувачів, виплати нащадкам і т.ін. Наші колеги з Німеччини були вражені: їм було не зрозуміло, чому компенсація виплачена лише 1 тисячі ромів, аде було подано понад 5 тисяч анкет. Зі слів наших німецьких колег, Фонд "Взаєморозуміння та примирення" має всі повноваження для прийняття рішення з виплат грошових компенсацій,

однак, для кожної сторони існують свої правила, тому у нас немає повної певності, що Фонд "Взаєморозуміння та примирення" до кінця виконує свої функції.

Процес виплат компенсацій в Україні дуже заплутаний. Через це німецькі колеги запропонували нам віднайти справедливий відповідь на всі неясності. Для цього потрібно знайти:

- анкети (рабська праця категорії № 1);
- копію повідомлення, яку заявник отримав при заповненні анкети;
- лист, який заявник отримав від банку;

мав від банку;

- копію листа з відмовою;
- список людей, які отримали компенсацію.

Якщо у вас зберігся якийсь із перелічених документів, просимо вас надіслати нам копії. Даний пакет документів буде надісланий у Німеччину для подальшого розгляду з метою встановлення справедливості стосовно українських ромів.

Наша поштова адреса:
м.Київ, 031127,
вул.Васильківська, 53, кв.93.
Юлія Кондур,
президент фонду "Чіріклі"

НАШІ ГОСТІ

Фонд Карпатського Єврорегіону моніторить організації

Понад десять років активно працює фонд Карпатського Єврорегіону, який фінансово підтримує ряд неурядових організацій у прикордонних західних областях п'ятиох країн, - України, Угорщини, Польщі, Словаччини й Румунії. Ці проекти різних гуманітарних напрямів: культурного, освітнього, соціального, екотуризму, охорони історичних пам'яток тощо. У рамках діяльності Карпатського фонду кілька років діє програма "RomaNet", яка безпосередньо надає допомогу ромським організаціям усіх п'яти держав.

З кінця минулого року в управлінні Карпатського Єврорегіону відбулися суттєві зміни. Через низку об'єктивних та суб'єктивних факторів адміністративний офіс Карпатського Єврорегіону з міста Кошице перенесено в угорське прикордонне місто Егер. Призначено й нових директорів у регіональних фондах усіх п'яти прикордонних країн. Змінилися й напрями діяльності фонду. Якщо раніше перевага програми "Романет" надавалася гуманітарним, освітнім і культурним проектам, то нині вона надаватиметься соціальним проектам. Це рішення прийняте у зв'язку з тим, що на спільному засіданні прем'єр-міністрів, Банку реконструкції і розвитку, Фонду Сороса та інших донорів було прийняте рішення сприяти

ліквідації бідності ромів Європи, громади яких входять у Євросоюз. Для того, щоб визначитися конкретніше у видах допомоги та сфері діяльності, в ромських організаціях України, які входять у Карпатський Єврорегіон, проводився моніторинг з вивчення ситуації спроможності ромських організацій здійснювати реалізацію проектів.

Ці питання з'ясували директор і тренер Карпатського фонду Душан Ондрушек та програмний менеджер і тренер цього ж фонду Андрея Горватова. Наших гостей цікавили, в першу чергу, технічні можливості та людські фактори реалізації майбутніх проектів. А також, які результати були досягнуті під час виконання проектів, які перешкоди зустрілися під час їхньої

реалізації, чи ефективно здійснювали виконавці проектів свої обов'язки тощо.

Подібний моніторинг був проведений у товаристві "Романі Я" та інших ромських організаціях Закарпатської області. Результати моніторингу і подальші кроки вирішення проблем ромів Закарпаття розглянуто на зустрічі лідерів ромських організацій області з представниками ОБСЕ, Міжнародного Фонду "Відродження", фонду розвитку Карпатського Єврорегіону та представників органів влади, що відбулася 10 березня у м.Ужгороді.

На зустрічі обговорювалися різні питання, внесено ряд доповнень та уточнень у механізм надання фінансової допомоги ромським організаціям.

Валентина Опаленик

Доповідь доктора Адриани Гельбгір в НТШ

■ Нью-Йорк. У науковому товаристві ім.Шевченка (НТШ) з доповіддю "Циганська дорога: політизація стереотипів ромської міграції в Україні" виступила Адриана Гельбгір, котра недавно захистила докторську дисертацію у Колумбійському університеті і нині викладає у ньому та Фордемському університеті.

Проблеми національних меншин, з якими сучасна Україна стикається, як і будь-яка інша країна у якій мешкає не лише титульна нація, особливо гостро постають у контексті прийняття України до європейських структур. Тому тема, яку обрала для доповіді А.Гельбгір, вирізнялася не тільки актуальністю, а й науковою смисловістю.

За словами доповідниці, вивчення становища та культури ромів в Україні, на жаль, майже не проводиться, хоча ця національна меншина у деяких її регіонах, зокрема на Закарпатті, становить чималий відсоток населення.

Починаючи з 2000 року,

А.Гельбгір провела кілька етнографічних експедицій на Закарпатті, під час яких вивчала звичаї та музику українських ромів, їхні етнічні особливості. Матеріали, які їй вдалося зібрати (фотографії, відеозаписи), були ілюстровані до доповіді.

На думку молодого науковця, в Україні поки що існують певні стереотипи та міфи про сучасних українських ромів. Саме наукове вивчення культури етносу, який кілька століть поспіль мешкає на українській землі, справа важлива в науковому і політичному значеннях.

Перша доповідь доктора Гельбгір у НТШ привернула до себе увагу слухачів.

Прес-група НТШ

Вітаємо! Драгостис!

Шановну Ніну Михайлівну Ракітянську вітаємо з ювілеєм - 70-річчям!

Ніна Михайлівна несе в собі найкращі риси сучасної ромської жінки - вона добра господиня, дбайлива мама та бабуся, привітна та гостинна до людей.

Двері її будинку не зачиняються, роми часто звертаються до неї за порадою, приходять, щоб дізнатися про новини. А друзі кажуть, що за чашкою духмяного ромського чаю у Ніни Михайлівни вони просто відпочивають душою.

Донька Ніни Михайлівни Ірина здобула педагогічну освіту, займається бізнесом, онучка Ніна поки що старшокласниця, але мріє навчатися далі. Вона, так само як і бабуся, полюбляє співати, танцювати. Цікавиться ромським фольклором та східними танцями. Продовжується від бабусі Ніни славний рід Ракітянських.

Бажаємо Вам, шановна Ніно Михайлівно, міцного здоров'я, щастя та благополуччя. Впевнені, що поки на світі є такі красиві, енергійні, мудрі та чуйні ромські жінки, збережуться і наші традиції, будуть сповнені добром серця людей й міцне ромське коріння надасть животворної сили майбутнім поколінням.

Донецьке обласне культурно-просвітне товариство ромських жінок "Мірікала"

ПРАВЗАХИСТ

Тернистий шлях кримінальної справи

Кандрало дром кримінальне бувтя

■ У "Романі Яг", № 20, від 23 листопада минулого року був надрукований лист-заява Чернігівського правозахисного Центру до Генерального прокурора України О.І.Медведька "Про витребування з Сумської прокуратури і передачу до прокуратури Чернігівської чи іншої області закритої кримінальної справи за фактом заподіяння тілесних ушкоджень рому Романові Ніколаєнку з боку співробітників Конотопського МРВ УМВС України в Сумській області".

Хочу розповісти про подальший тернистий шлях цієї кримінальної справи, оскільки подібне ставлення до справ, у яких фігурують роми, є типовим.

Т ак от, згідно з листом Генеральної прокуратури України за №19 р, на ім'я керівника товариства "Неве Рома" за підписом прокурора відділу прийому громадян, розгляду звернень та запитів народних депутатів України Л.Криворучка, повідомлено, що відповідно до ст.7 Закону України "Про звернення громадян" наша заява з додатком на 19 аркушах була надіслана для розгляду по суті в прокуратуру Сумської області.

28.11.05 за № 04/2-106-1 звітний надійшов лист такого змісту:

"Прокуратурою Сумської області розглянуто ваше звернення щодо незадовільного стану розслідування кримінальної справи, порушеної стосовно працівників Конотопського МРВ УМВС України в Сумській області, які заподіяли тілесні ушкодження Р.Г.Ніколаєнку.

Встановлено, що 16.10.2003 року прокуратурою Конотопського району порушено кримінальну справу стосовно працівників відділення карного розшуку Конотопського МРВ УМВС України в Сумській області за фактом перевищення своїх службових повноважень під час незаконного затримання та заподіяння тілесних ушкоджень Р.Ніколаєнку, мешканцю м. Ніжин Чернігівської області.

31.03.2005 р. постановою слідчого прокуратури Конотопського району провадження за вказаною справою закрито на підставі

ст.6 п.2 КПК України (за відсутності в діянні складу злочину).

22 квітня минулого року прокурором Конотопського району дане рішення скасоване як незаконне, справу направлено для проведення досудового слідства. 21 жовтня слідчим прокуратури Ю.М.Лісовим на підставі висновків повторної судово-медичної експертизи було винесено постанову про закриття досудового слідства по справі, яка 17.11.2005 р. скасована прокуратурою області як незаконна".

Начебто хороший кінець і правосуддя повинно восторжествувати, якби не та деталь, що ця кримінальна справа під тиском нашої організації була заведена тільки через півроку і три рази виносилася постановою про її закриття під будь-якими приводами і не з благословення прокуратури Сумської області.

І це одне: згідно з тим же Законом України "Про звернення громадян", на який посилався шановний прокурор відділу Генеральної прокуратури Л.Криворучка, розглядом скарг не повинні займатися посадові особи, на яких скаржаться.

Наразі ж скаргою займається той самий слідчий, тієї ж прокуратури Конотопського району, - Ю.Лісовий, який днями повідомив нам, що, у зв'язку з наданими вказівками прокуратури Сумської області, він просить керівника НКТ "Неве Рома" надіслати на його адресу оригінал ордеру встановленої форми та уго-

ду про надання юридичної допомоги Р.Ніколаєнку. (Говно, він забув та забув, що відповідний ордер уже був наданий державним адвокатом М.Лавановою під час першої з ним зустрічі та проведення допиту Ніколаєнка).

А понад усе під цим запитом хочуть побачити бажаний результат морального тиску на самого потерпілого та ромів міста Конотопа, для яких керівництво та "відповідні посадові особи" Конотопського МРВ УМВС України в Сумській області вже стали "майже ріднею".

Дай Боже, щоб з такою повагою, ці посадовці ставилися до ромів і після розгляду цієї справи в суді.

Р.С. Після направлення відповідного листа на адресу прокурора міста Конотопа з приводу дослідження ордеру адвоката - державний орган, на якому лежить контроль за додержанням законності всіма гілками влади, - раптово замовк... І мовчить з грудня минулого року.

Маю надію на те, що відповідь на лист Європейського центру з захисту прав ромів, надісланого Генеральному прокурору України п. О.І.Медведьку за підписом виконавчого директора - пані Димитрини Петрової, - поставить крапку в слідстві, розпочатому ще в квітні 2003 року, і справу передадуть таки на розгляд до суду.

Марія Іванова,
адвокат "Неве Рома",
м.Чернігів

Пенсії підвищили?

Пенсії вазде?

Простим смертним на старість додали по 18 грн., а вищим чиновникам і суддям - понад 200.

31 січня більшість людей похилого віку отримали надбавки до пенсії. Серед них і "проспі", і заслужені, і навіть ті, хто взагалі не заробив права на пенсію. Всім їм кошти перераховано відповідно до збільшення базової соціальної гарантії - прожиткового мінімуму (ПМ). А деяким категоріям призначено ще й додаткові адресні надбавки.

Отож, переглянуті всі пенсії за віком, які не дотягають до нового прожиткового мінімуму (ПМ) для непрацездатних (з 10106 р. - 350 грн.), що становить понад 70 відсотків українських пенсіонерів. Тобто, мінімальна пенсія з 1 січня виросла "аж" на 18 грн., з 332 до 350 грн. І вже до цієї суми приплюсовуються всі надбавки. З 1 квітня стареньким додадуть ще по 9 грн., а з 1 жовтня - по 7.

Отже, під кінець року мінімальна пенсія виросте на 34 грн. (на 10%) і досягне 366 грн. Разом із тим у Бюджеті-2006 закладена інфляція в розмірі 8,7% (а уряд уже зараз прогнозує понад 10%), але з урахуванням підвищення зарплат, який з січня набув чинності. Хоча за канонами Міжнародної організації праці співвідношення між мінімальною й максимальною пенсіями, не має перевищувати 5-6 разів.

У більшості випадків людям, яким належать перерахунки або доплати, не треба особисто звертатися у відділення Пенсійного фонду. Якщо їхні дані вже занесені в комп'ютер, він перерахує все сам. І тільки в спірних випадках пенсіонерів треба передзвонити своєму інспектору, який роз'яснить, які додаткові документи потрібні.

Тамара Борисова

Телебачення принизило

гідність ромів

Телебачення ладжаво керде е роменге

Нещодавно з посиланням на сайт "Харті-97" в Ромській віртуальній мережі з'явилася стаття, в якій розповідалося про реакцію Генеральної прокуратури Республіки Білорусь на показ фільму "Табір де в зону" - двосерійної документальної телестрічки, яка принизила гідність ромської нації в цілому та окремих її діячів зокрема.

Громадська організація "Білоруська циганська діаспора", в особі керівників - О.А.Козловського та А.І.Гомонова, першою відреагувала на показ фільму. В ході тривалого листування прокуратури з Комітетом зі справ релігії та національностей при Раді Міністрів Республіки Білорусь

з'явилася впевненість, що канал, який показував фільм, вступить із роз'ясненням. І це вже крок уперед. Адже російський досвід показує, що у сусідній державі ТБ настільки зарозуміле, що не "опускається" до якихось там роз'яснень. Крім того, є надія на те, що в подальшому цей канал не буде запускати подібні односторонні тенденційні матеріали в ефір.

Олег Козловський,
голова ГО "Білоруська циганська діаспора",
голова
Міжнародного союзу ромських організацій
країн СНД та Балтії
"Амаро Дром"

РОМ-ПРЕС

Дискримінація у Великій Британії посилилася

У м.Бірмінгемі (Великобританія) почалася кампанія стосовно засобів масової інформації, які негативно висвітлюють проблеми національних меншин. На урядовому рівні проведено дослідження, яке показало, що 95% "близьких" британців не має друзів серед представників національних меншин і лише 37% висловилися, що вони могли би мати з ними якісь стосунки.

У дослідженні наголошується, що дискримінація останнім часом стала витонченішою. Тому наразі потрібна не лише зміна законів,

а й зміна мислення та ставлення корінного населення до меншин. І роль ЗМІ у цій величезній задачі, як ніколи, дуже важлива. Глобальні протести, які проходять у світі в зв'язку з публікаціями карикатур на Пророка Магомета, знову сфокусували проблеми свободи слова у ЗМІ та наслідки від нетолерантного ставлення до нацменшин.

Вшанувати пам'ять загиблих

Нещодавно на засіданні керівництва громадських об'єднань євреїв, поляків, ромів Білорусі розглянуто питання про хід робіт із вшанування пам'яті жертв фашистського терору під час Вели-

кої Вітчизняної війни на території Колдичівського концтабору в Брестській області, де загинуло понад 22 000 громадян цих національностей.

Керівництво ГО "Білоруська циганська діаспора" разом із білоруськими єврейськими організаціями і громадами, ГО "Союз поляків у Білорусі" і паном Ліхто надіслали лист-звернення з проханням про проведення комплексних робіт із ушанування пам'яті загиблих, оскільки це історично значиме місце, на жаль, досі не було облаштовано належним чином.

Невдовзі розпорядженням Президента Республіки Білорусь, на ремонт і облаштування Колдичівського меморіалу виділені кошти. Роботи розпочнуться нинішнього року.

Скінхеди збираються напасти на табори

Скінхеди камен те маладъон пре табори

У Росії тривають акції націоналістичних організацій. Для свотх протиправних дій скінхеди обирають віддалені від міст та селищ ромські табори. Так, відомо, що нещодавно була підготовлена акція неонацистів проти двох ромських таборів, розташованих на полях радгоспу "Темерницький" та поблизу станції Кулешовка Азовського району Ростовської області. Невідомо, як скінхеди отримують інформацію про місце компактного проживання ромів: адже ці поселення розташовані на полях і ніким і нічим не захищені. Певно, тут не обійшлося без місцевої влади.

Дізнавшись про спланований погром, я оголосив тривогу,

повідомивши про небезпеку всім місцям компактного проживання ромів. Сам особисто з'їздив у радгосп "Темерницький" і Кулешовку, де разом з місцевими ромами обговорив питання самооборони їхніх жител. Багато хто придбав вогнепальну зброю для самооборони і терміново намагаються отримати на неї дозвіл. Мною також були сповіщені всі відділи міліції, які розміщені поблизу цих таборів і куди роми подали заяви про протиправні дії, що можуть статися. У разі небезпеки було заплановано також евакуувати з цих таборів усіх дітей та жінок.

Павло Лиманський,
м.Ростов-на-Дону

НАШІ СЕМІНАРИ

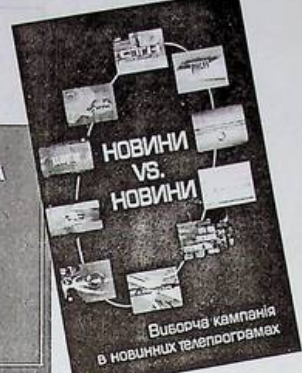
Чи дійсно ЗМІ вільні для вільних виборів? Чи шай е медіа авел пре вибори сабаде?

Нещодавно в Ужгороді відбувся семінар "Правові аспекти діяльності ЗМІ під час виборів". Семінар був організований і здійснений Центром політичної освіти за підтримки Фонду розвитку ЗМІ Посольства США в Україні.

Проводили його два молоді, енергійні, ерудовані тренери Олександр Копил, голова Миколаївського дослідницько-аналітичного центру, експерт Центру політичної освіти з питань проведення виборчої кампанії, партійного будівництва, розвитку громадських організацій, молодіжної політики, та Марина Говорухіна, юридичний консультант ОБСЄ Кіровоградської області, журналіст обласної газети "Новий погляд".

Учасникам семінару була роздана найновіша література, підготовлена Академією української преси та Центром вільної преси: "Вступ до практичної журналістики", "Новинна журналістика", "Новини VS. Новини. Виборча кампанія в новинних телепрограмах", "Європейські стандарти в галузі свободи слова", а також нова редакція Закону України "Про вибори народних депутатів".

На семінарі висвітлювалися такі питання: участь представників ЗМІ у виборчому процесі: принципи,

роль, законодавче забезпечення; місцеві та парламентські вибори 2006; нова система, нове законодавство; діяльність представників ЗМІ з висвітлення перебігу виборів; судовий захист прав журналістів та інші.

Журналістам практично показали, що таке політична реклама, чим вона відрізняється від передвиборної агітації і як обидві трактується у Законі України "Про вибори у місцеві ради" та Законі "Про вибори народних депутатів України".

До речі, однією з суттєвих різниць між цими близькими за

змістом та наповненням кампаніями є їхня оплата: агітація безплатна, а реклама є платною. Так, найбільшим в Україні тарифом за політичну рекламу є оплата її на каналі "1+1", яка на 1 вересня 2005 року становила 1139 грн. 71 коп. за одну секунду.

Для всіх учасників семінару (а це були журналісти теле-радіокомпаній та найпрестижніших ЗМІ області) були надані веб-ресурси, на сторінках яких можна знайти вичерпну інформацію про вибори-2006.

Ева Сюрет,
м.Ужгород

ТУРЕЧЧИНА

ПРАВЗАХИСНІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАМАГАЮТЬСЯ ЗМІНИТИ УПЕРЕДЖЕНЕ СТАВЛЕННЯ ДО РОМІВ

Не маючи ні телефону, ні комп'ютера, новостворений Фонд підтримки, культури, освіти і допомогти ромам у Муратлі, невеликому містечку за 100 км від Стамбула, готовий розпочати свою роботу.

Ясар Атессаджан, президент Фонду, разом із групою інших ромів цього міста заснували організацію два місяці тому на свої кошти. 49-літній Атессаджан, міцна сивовуса людина, говорить, що він та інші члени Фонду навіть стали менше курити, вкладали гроші, які зазвичай витрачали на сигарети, у нове підприємство. Чимало ромських чоловіків у місті, включаючи Атессаджана, заробляють на життя сільськогосподарською працею, завантажуючи вантажівки сіном.

Президент Фонду сподівається, що йому вдасться стати на захист прав ромів, які мешають у Муратлі. "У нас є родини, в яких ледве вистачає грошей на те, щоб відправити дітей у школу", - розповідає він. - Багато хто з наших молодих хлопців не має роботи. Нам потрібно ні жити - іноді в одному маленькому будиночку живуть дві-три родини".

Представники організації, які займаються правами ромів у Туреччині, кажуть, що новостворений фонд у Муратлі є лише одним із прикладів зростання самосвідомості ромського населення країни. За останні два роки організації, які захищають права ромів, були відкриті в п'ятих турецьких містах, ще п'ять перебувають у процесі заснування. Схоже, що після десятиліть існування на узбіччя турецького суспільства життя дещо все-таки починає змінюватися.

"Вважаю, тут відбувається щось аналогічне тому, що було в 70-х роках у Європі, коли почався рух за права ромів, - говорить Елін Странд

Марш, який викладає ромську мову і культуру в Стамбульському університеті Білігі. - Сьогодні щось подібне починає відбуватися й у нашій країні".

За офіційними даними, в Туреччині проживають близько 500 тисяч ромів. Однак активісти ромської громади кажуть, що ця цифра ґрунтується на даних перепису, проведеного давно. У дійсності, зазначають вони, в країні проживає 2 млн. ромів. Странд Марш та інші вказують, що, хоча в Туреччині роми і не стикаються з глибоким викоринним упередженням ставленням, яке вони зустрічають в інших країнах Європи, дискримінація продовжує носити систематичний характер. Прийняті в 30-х роках закони дозволяють турецькій владі відмовляти деяким ромам у громадянстві, а поліції надають право стежити за "циганами, які не мають нормального місця роботи".

Нурджан Кайя, адвокат Дослід-

ницького центру з прав людини при Університеті Білігі, каже, що турецькі роми продовжують стикатися з проблемами доступу до освіти, медичного обслуговування і житла. Наприклад, у Едірне - місті на заході Туреччини в провінції Фракія, де проживає численне ромське населення, - школи в більшості ромських кварталів розташовані в занедбаному стані, а місцева влада дозволяє батькам учнів нециганського походження влаштовувати своїх дітей у школи в інших районах. У Стамбулі геттовий квартал, побудований кілька років тому в ромському районі, обнесений двометровою стіною, яка відокремлює його жителів від неромських судів. Однак навіть це - прогрес порівняно зі становищем у багатьох інших ромських кварталах у Стамбулі й інших містах, де одна на одну нагромаджуються старі халяпи з викинутих на смітних матеріалів.

За словами Атессаджана з Му-

ратлі, у його місті, дискримінація ромів при прийомі на роботу є звичайною справою. "Нашим молодим чоловікам, які йдуть влаштуватися на фабрики, відмовляють у роботі через їхню національність, - каже він. - Залишається тільки сезонна праця, півторарісична робота в сільському господарстві. За такої роботи вам не одержати соціального забезпечення".

Незважаючи на те, що поява організацій ромів є важливим кроком уперед, правозахисники попереджають, що нові групи можуть стикнутися зі сильною протидією. "Проблеми великі. Та навіть якщо організація виникає, там не знають, як нею керувати, як залучати кошти", - зазначає Ана Оприсан, координатор проєктів турецької благодійної організації "Міжнародний благодійний півмісяць", яка працює з ромською громадою. - Існує реальна потреба в навчанні методом роботи".

Один із нових проєктів, програма навчання методам захисту прав людини в Едірне, нацлена на те, щоб заповнити існуючу прогалину. Створена загальними зусиллями турецької неурядової організації "Гельсінкська цивільна асамблея", Університетом Білігі та будапештським Європейським центром зі захисту ромів, програма нацлена на ознайомлення з основними принципами правозахисної діяльності. У проєкті візьме участь і "Ерджинкей", місцева організація зі захисту прав ромів, заснована рік тому.

"В останні роки ми спостерігали величезний прогрес в сфері захисту прав меншин у Туреччині, і в тому, що стосується обговорення цього питання, однак роми так і не стали частиною цього прогресу", - каже Синан Гоксен з Гельсінкської асамблеї. - У цій країні ромів ніхто не

захисає". Ерджинкей, президент "Ерджинкей", зазначає, що саме тому і була заснована його організація. "Ми знаємо, що проблема ромів обговорюється в Європейському Союзі, членом якого сподівається стати й Туреччина, отже, нам відомо, наскільки важливе це питання".

Чечик виріс в одному з ромських кварталів Едірне, однак походження родини відомо ніколи не обговорювалося. Батьки навіть забороняли говорити ромською мовою. "Причина, з якої я відчув необхідність у відновленні своєї національної ідентичності, була політичною, - сказав Чечик під час інтерв'ю. - Політики, коли вони приходять у ромські квартали, роздають обідняки, які ніколи не виконують, і розмовляють із нами в принизливому тоні, використовуючи висловлювання, які вони ніде більше не стали б уживати. Саме це і змусило мене взятися за роботу на благо моєї громади".

Організацією був проведений симпозіум з проблем турецьких ромів, вона звернулася за допомогою до місцевих політиків й інших турецьких НУО. За словами президента "Ерджинкей", організація почала видавати стипендії здібним молодим студентам.

"Однією з головних цілей нашої Фонду є освіта - підготовка 10 адвокатів, 10 лікарів, 10 суддів ромського походження, - каже він. - Тоді нам вдасться змінити настрої людей. Тоді ми досягнемо успіху... Перше, що необхідно зробити, це переробити всі упередження, які виникають у людей, коли вони чуять слово "ром".

Ігаль Шлейфер,
незалежний журналіст зі
Стамбула,
RomaNetwork

ПРАЦЕЮ ЗВЕЛИЧЕНИ

МИ В ЦЬОМУ КРАЇ ВСІ КОЗАЦЬКОГО РОДУ, ЛЮБИМО ЗЕМЛЮ СВОЮ Й ЦІНУЄМО СВОБОДУ

Аме саворе сам анде кадо крайо козацко фамілія, камас е пгув амарі ай камас амарі свобода

Присамар'я - край на Дніпропетровщині прадавна козацький. Славу йому протягом століть кували запорізькі козаки, нинішні нащадки яких так само вирізняються незалежністю та свободолюбством. Подібні риси гармонійно вплітаються в манеру поведінки й ромів - представників гордої нації, хто, як відомо, життя ладен віддати за свободу дій і помислів.

Юрій Миколайович Маковецький відомий на Новомосковщині не лише в середовищі ромів. Його, директора солідної й авторитетної фірми "Новомосковська нерухомість", добре знають численні клієнти, кому спеціалісти фірми за 10 років її існування допомогли придбати житло чи продати його, вирішити будь-який інший варіант з нерухомістю. Та найбільшою славою зажив цей чоловік як депутат Новомосковської міської ради, до складу якої він балотувався в 2002 році за підтримки "Союзу Чорнобиль". Члени цієї громадської організації, на чію долю випало чимало горя й біди, посягнути страшно трагедією минулого століття, не вирізняються надмірною сентиментальністю. Вони ні в якому разі не стануть на бік словоблудів та пустословів. Чорнобильці не будуть агітувати за людину, яка не викликає в них довіри і не є, на їхню думку, достойною депутатського мандата. То ж якщо випередив Ю.М.Маковецький численних опонентів, були на те достатні серйозні причини.

Перша в переліку тих причин - людяність рома Маковецького. Про його добре й чуйне серце знають у Новомосковську і за його межами старі й малі. Ветерани, які є у місті на Самарі найшанованішою верствою населення, отримують від Юрія Миколайовича не лише моральну підтримку. Матеріальна допомога, яка йде на придбання ліків, проведення складних і невідкладних операцій, протезування зубів, на організацію святкових заходів, пов'язаних, наприклад, з Днем Перемоги чи Днем визволення рідного міста від німецько-фашистських загарбників, займає левову частку у витратній частині сімейного бюджету народного обранця.

Не залишаються поза його увагою й малеча та молодь, бо, на думку Ю.Маковецького, розбудова національної освіти - першочергове завдання не лише педагогічної громадськості, а й усієї територіальної громади, де вони посідають досить чільне місце. Іх на Новомосковщині мешкає чимало, їхні діти відвідують загальноосвітні й дошкільні заклади нарівні з дітьми представників інших національностей і корінного населення. І всі вони почуваються досить комфортно в середовищі однокласників, адже взаємна повага, шанобливе ставлення до кожного передаються від старших до малих, всмоктуються з молоком матері. Юрій Миколайович й сам зростає у бага-

Мер м.Новомосковська В.І.Літащенко та депутат Ю.М.Маковецький

тотдній родині, отже, загальнолюдські цінності, серед яких цінності родині, виходять на перший план, стають пріоритетними.

Чим більше віддаєш, тим більше збагачуєшся. Подібним мотивом до дій Юрій Маковецький керується протягом усього терміну своєї депутатської діяльності.

Але щедрість душі цього рома закладалася й розвивалася завдого до минулих парламентських перерогів. І це ще одна серйозна причина, яка привернула увагу виборців до кандидата. Бо добре матеріально забезпечених підприємців маємо сьогодні в Україні достатньо. Та ділитися з народом, виконувати хоч би гасло Майдану, за яким багаті мають пам'ятати про бідних, поспішає не кожен. Для Маковецького ж жоден місяць, тиждень чи день не минав даремно, бо робилося, та й зараз робиться чимало, щоб виправдати людську довіру, щоб довести свою причетність до ідеалів справедливості та рівності прав. Вони торжествуватимуть у державі лише тоді, коли не на словах, а на ділі зможемо наші співгромадяни пам'ятати, що є хворі, інваліди й обездолені, яким потрібна підтримка сильних і небайдужих. Саме до такої когорти, хто наділений здатністю співчувати й співпереживати, належить і Юрій Миколайович. У Новомосковську всі про це знають. Тому і йдуть до нього щодня за порадой. Нікому не відмовити, кожному сказати тепле слово, приділити увагу - це теж робота, великий труд душі та серця.

Щоб перелік добрих справ розростається, потрібні наполегливість, чимала самодисципліна та внутрішня організованість. Всі ці якості Ю.Маковецький гартував у собі протягом життя, за що його можна лише поважати. Наявність високих моральних якостей - третя з причин, керуючих якими люди пішли за ромом Юрієм. Він ставав на ноги самотужки. По закінченні коледжу хлопець працював на підприємстві міста та району, освоїв спеціальність постачальника і техника-інвентаризатора, вчився зна-

ходити спільну мову з людьми. Але добре розумів, що без чималого запасу не лише практичних, а й теоретичних знань далеко не підеш. Тому взявся за книжки і невдовзі вступив до Новомосковського економіко-правового технікуму. Отримавши спеціальність юриста, пішов вище, став слухачем Міжрегіональної Академії управління персоналом, диплом про закінчення якої нещодавно отримав. Хіба не є така наполегливість прикладом для наслідування? Батьків потяг до знань перейняли й діти Юрія Миколайовича. Іх у нього троє - два сини й донька. Найстарший Ростислав пов'язав долю зі спортом, нині він футболіст донецького "Шахтаря". Середній - Станіслав - готується до вступу у вуз, мріє стати юристом і допомагати батькові, продовжувати його справу. Наймолодша Ілона - татова улюблениця - навчається в одній з кращих шкіл міста і ще має досить часу, щоб визначитися з подальшим життєвим шляхом. Як би він не склався у нащадків рома Маковецького, всі переконані у головній якості: якщо будеш трудитися, якщо не лівуватимешся, якщо невпинно йтимеш уперед, ростимеш, ти заслужиш повагу людей, як заслужили її глава родини.

Високий авторитет і невідбрана повага - це четверта причина, що примусить земляків, без сумніву, віддати перевагу на майбутніх парламентських перегонах тому партійному спискові, в якому значимістю прізвище Юрія Миколайовича.

Чому так має статися, відповідають самі виборці. Так, директор загальноосвітньої школи міста №13 Олена Миколаївна Петровська роздумує вголос: "Будь-який навчальний заклад - це таке велике й різнопланове господарство, в якому зайвих рук не буває. Допомога кожній небайдужої людині сприймається як значний додаток до того, що отримуємо від міської влади. Мікрорайонів, цілий округ, де розташована шкільна оселя, поталанило з народним обранцем. Юрій Миколайович у нас частий гість. Це завдяки його турботі шкільний Музей народної творчості поповнився цінними

експонатами. Скульптури Миколи Васильовича Гоголя та Солохи й Дячка, інших персонажів його невимрущих творів, є окрасою світлиці. Іх наш меценат привіз із Миргорода, куди особисто їздив, щоб забрати цінні подарунки. Отже, переступивши поріг музею, учні нині можуть заочно побувати на Сорочинському ярмарку, вивчити українські традиції та костюми, познайомитися з історією рідного народу, відчути дух епохи, що відійшла у минуле.

Педагогічний, учнівський та батьківський колективи вдячні народному обранцеві й за те, що він допоміг придбати для коридорів та шкільних кімнат лінолеум. Привабливішим став і парадний вхід до школи, де над дверима облаштували гарне накриття, про що теж потурбувався наш депутат. Не проходить поза увагою Юрія Маковецького і всілякі масові заходи, чимало яких організовується з метою естетичного виховання та уріноманітнення дозвілля школярів. День Святого Миколая, Новоріччя та Різдва свята, а ще конкурси та змагання, естафети та вікторини - все це оживляє шкільне життя, залучає в його круговерть друзів, меценатів, однокласників, в числі яких і наш Юрій Миколайович."

Оце і є народне визнання. Його теж можна зарахувати до ряду причин, якими визначатиметься вибір мас. Агітувати серед них лише популістськими лозунгами - марна справа. Люди підуть за тим, кого вже перевірив в конкретних справах, у кому вони впевнені, хто живе поруч із ними і знає їхні біди. Галина Василівна Пластун - мешканка мікрорайону, в якому Юрій Миколайович, як сам каже, "працює депутатом", запевняє, що це не лише школа, про яку говорилося вище, а й весь мікрорайон, який до неї прилягає, перебувають у полі зору народного обранця.

Освітлення вулиць окраїнних районів міста завжди було актуальним, - розвиває думку Г.В.Пластун. - За вирішення цього питання взявся Ю.М.Маковецький відколи став депутатом міської ради. Завдяки йому, лампочки на стовпах з'явилися на вулицях Волгоградській, Спаській, Комарова, Толстого та інших. Отже, зимової пори, коли рано темніє, людям уже не страшно повертатися з роботи. Стало безпечніше і спокійніше.

Відчули турботу про себе і ветерани мікрорайону. Комусь Юрій Миколайович допоміг грошинами для проведення операції, комусь посприяв у завезенні палива. Не починаються забутими й багатодітні сім'ї. Підтримка депутата для них життєво важлива. Отримуючи одяг та взуття, молодші члени таких сімей можуть відвідувати школу. Значною є й моральна допомога підліткам, поради та настанови небайдужої людини. Юнім вони не менш потрібні, ніж мате-

ріальні речі. Спасибі, що наш депутат розуміє все це і не шкодує для молоді батьківського тепла.

Ось він - глас народу. Його не купиш ні за які гроші. Подібне визнання можна лише заслужити невислухою працею та здатністю перейматися чужими проблемами. В їхній круговерті повсякчас живуть і голови квартирних комітетів, до числа яких вже чимало років належить і Зінаїда Петрівна Гуртова. Вона очолює "народне вчє" в мікрорайоні, де Юрій Маковецького народ обрав своїм представником у місцевому законодавчому органі.

- Наш народ уміє бути вдячним, коли відчуває до себе щирість і небайдужість, - ділиться роздумами мудра жінка. - Нелегко жити сьогодні багатьом ветеранам. Часто пенсії не вистачає, щоб полкувати зуби, запротезувати їх, за потреби зробити ту чи іншу операцію, поправити здоров'я. Нерідко подовитися в таких випадках вдається лише на чуйне серце мецената, матеріальне становище якого дозволяє поділитися з хворим, нужденним, стареньким. У цьому сенсі нам трохи поталанило з депутатом Маковецьким. Він підтримав Н.Я.Антоненку, якому потрібна була операція на очах. Помолодішала й мешканка мікрорайону А.Т.Дробот, бо отримала змогу запротезувати зуби.

Спрямована депутатська увага й на громадські заклади. І в дитсадочку, і в школі №13 Юрій Миколайович - частий гість. З пунтиками руками він ніколи не приходить до малечі та школярів. І якщо дитвора рада гостинням, то керівництво дитячих закладів має суттєву підтримку - будматеріалами, оргтехнікою та іншими потрібними речами, що слугують загалом. Не відмовляє депутат мешканцям і тоді, коли мова заходить про ремонтіводів, проведення газу, ремонт доріг. Разом із кварталними комітетами та активом мікрорайонів він проводить велику організаційну роботу, налагоджує зв'язки з відповідними службами. Коли є злагодаженість, то й робота просувається швидше. За дух консолідації, який вносить в нашу спільноту Ю.М.Маковецький, ми йому повсякчас дякуємо. Триматися гуртово сьогодні дуже важливо, бо одному вистояти важко. Значить, будемо разом, щоб день прийдешній був веселим і менш похмурим.

Хіба подібне гасло не відповідає національній цінності? Ще й як годиться вона для суспільства, де втомта та апатія позначаються й на поведінці людей. Негативу меншатиме лише тоді, коли до влади приходитимуть патріоти, яким на Присамар'ї є Юрій Миколайович Маковецький - ром за національність і українець за внутрішнім єством. Майбутнє, безумовно, - саме за такими людьми.

Константин Мусянин,
Дніпропетровська обласна
організація "Ватра"

Людмила Кудрявська

Політично-соціальні "кудрявчики"

Квартетний

Хоч це і називається - ротація,
Роти мінять місцями - не новація.
Кабмін чи губернатори - "квартет"
Від "дідуся" Крилова -

всім "привет"!

Крутий

Родився в хаті,
Жив - на нарах,
Помер - у віллі
На Канарах...

Істинно-

депутатський

Нема у нас прогресу

ні на йоту.

Та від народу істину -

не уаїти:

Мовляв, боролися всі

за його свободу...

Насправді ж, тільки -

за свої корита.

Депутатський

Про народ все дбали депутати,
Розвели дебати про зарплати:
Наш народ бідує, далеби...
І платно підняли.
Та - собі!

Обіцяльний

Бігборди закликають: "Обирай!
Нас обирай - у мери та в нардепи!
Й тоді, нарешті, ти потрапиш в рай!"
Щоправда, буде він уже... на небі...

Малюнки Романа Стойки

СУМУЄМО

Бріга

Нещодавно на 56 році земного життя в потойбічне відійшов представник ромського народу Іван Іванович Бамбула з м. Сніжне, що на Донеччині.

Нехай земля йому буде пухом і довга пам'ять про чесного, розумного, працюючого чоловіка. Сумуємо.

Колектив газети "Романі Яг",
роми м.Золотоноші,
брат Володимир Бамбула

Як виникають негативні стереотипи?

Сар аракадьян о найлаче стереотипи?

Україна, як й інші незалежні політичні держави, стоїть перед проблемою формування докорінно нової моделі співжиття людей - представників різних етнічних груп. Цей об'єктивний процес неодмінно викликає потребу в перегляді українським соціумом прийнятих раніше соціальних цінностей і моральних норм та створення відповідної духовної атмосфери, атмосфери толерантності, терпимості, поваги до людей інших національностей, що знайшло своє відображення у відповідній законодавчій базі. Політико-правове поле України повинно забезпечувати гармонічне подання інтересів усіх етнокомпонентів суспільства, сприяти створенню рівних умов для їх активної участі в державних процесах, гарантувати баланс розвитку як етнічної більшості, так і етнічних меншин.

Наразі в Україні (за даними останнього перепису населення) проживають близько 130 національностей. З них значна кількість ромів, які нині є найуцітнішою етнічною групою в країнах Західної та Східної Європи. Їх основні права порушуються практично у всіх соціальних сферах. Насильство на расовій основі та дискримінація ромів у сферах трудової зайнятості, освіти, охорони здоров'я та ін., поширені всюди. "Мова ворожнечі" проти ромів посилює негативні стереотипи, що формують європейську суспільну думку. Так, стереотипи сприйняття часто викривляють дійсність. Серед ромів поширене твердження "мружаться цигани - як чорта бійся преси" (Ліна Костенко). Через те ромів намагаються відсторонитися від інших членів суспільства в побуті та спілкуванні. Це ще більше розпалює міфи про цей народ.

За даними Інституту соціальних досліджень, опитане ромське населення переважно характеризує свої стосунки з іншим населенням свого регіону як рівні, безконфліктні: 20% респондентів визначили ставлення до них як "доброчинні", а 62% - як "нормальне, не гірше й не краще, ніж до представників інших національностей". Разом з тим, третина опитаних повідомили, що їм відомі випадки, коли роми ставали жертвами насильства й образ саме через їхню національність.

Як зазначають О.Ярема, О.Левшун, О.Балакірєва, люди, які займають керуючі пости в місцевих держадміністраціях, правоохоронцях та вчителі вказували, що неприязнь стосовно ромів існує. Але ці експерти зазначили, що такий негативізм не набуває форм

ворожості, не має конфронтаційного характеру, скоріше - це певна недоброчинність, яка начебто зумовлена асоціальною поведінкою самих ромів. На запитання щодо взаємодій ромської молоді з ровесниками інших національностей більшість опитуваних відповіли, що конфліктів практично не буває, що взаємини є дружними, сусідськими. Проте деякі експерти вважають, що відсутність конфліктів пояснюється скоріше відстороненістю представників різних етнічних груп.

А от ромське населення переважно негативно оцінює те, як засоби масової інформації висвітлюють їхнє життя. Кожен п'ятий опитаний ром сказав, що йому відомі випадки, коли в газетах чи телевізійних передачах повідомляли про різні неприйнятні злочини чи злочини, які заподіяли ромів, і після таких повідомлень інші люди почали прше ставитися до ромів.

Доросле населення України, яке брало участь у моніторингу, виявило домінування упередженого, нетолерантного ставлення до ромів. У масовій свідомості, в цілому, сформувалася негативний імідж ромів. Розповсюджені стереотипами роду їх заняття є ворожнеча, чаклунство, доповнює цей негативний образ нібито схильність до жebraкування та бродяжництва, для чверті респондентів стереотипною асоціацією є причетність ромів до наркобізнесу.

Звідки ж бере початок таке ставлення до цього народу? Різні науковці в різні періоди намагалися з'ясувати. Коли мова заходила про спосіб життя ромів, породжувалися воістину фантастичні міфи. Осць один із прикладів такого міфу Один із ромологів минулого, описуючи страту рома, висловлював припущення, що "...іноді циганові в голову приходять жартівливі думки...". Що за "жартівливі думки" можуть спастися на думку людини, котру збираються повісити? Виявляється, ром просить "повернути його обличчям в бік від дороги, оскільки йому соромно дивитися в очі співплемінникам".

Як пишуть автори книги "Цигани" Є.Друц та О.Гесслер, якщо збрати та видати подібного роду "документи", то вийшла б товста книга жальливих історій. Та на цих неправдоподібних історіях вони, на жаль, базують і своє дослідження. Саме такими "фактами" жила суспільна думка про ромів. Нби й не люди вони зовсім, за іншими законами живуть. А коли так, то і ставлення до них відповідне. Найчастіше - вороже, а

в кращому випадку - насторожене. Роми своєю замкнутістю допомагали в цьому. Між тим, істинне їхнє життя, сповнене краси та мудрості, їхні традиції формувалися віками, і декотрі цивілізовані народи могли б у них навіть дещо навчитися.

Доктор історичних наук Н.Деметер знайшла відповідь не в "смажених" фактах, а в історії, а саме - у візантійському періоді, якому приділялася не зовсім достатня увага.

Роми - народ за часів Середньовіччя з'явився на Балканах і поступово поширився по всьому Європейському континенту та за його межі. Незважаючи на постійну відкритість безперервним впливам і тискам, цей народ спромігся через сторіччя пронести свою індивідуальність і продемонструвати велике вміння адаптуватися і вичинки чи злочини, які заподіяли ромів, і після таких повідомлень інші люди почали прше ставитися до ромів.

У ромології є два напрями щодо стереотипів образу ромів. Одні намагаються замовчати всілякі злодіяння в ромському суспільстві. Вчені цієї школи вважають, якщо не обговорювати цю проблему, вона перестане існувати в суспільній свідомості. Інші напрями розроблено набагато детальніше. Починаючи з XVIII ст., ромів звинувачують у злодійських нахилах, підверджуючи це багатьма фактами.

На мій погляд, обидва шляхи хибні. Перший - тому що, не порушивши проблеми, ніколи її не вирішиш, другий - бо заснований на неправдивій концепції. Адже, якщо брати в цілому ромський народ, то питома вага криміналу в ньому не більша, ніж в інших народах. На жаль, в ромології, як ні в якій іншій науці, одного разу висловлена думка, не оскаржуючись, плавно переходить із однієї книги в іншу, і це може тривати десятиліттями й навіть століттями.

Настав час довести, що широко відомі "природжені схильності" ромів насправді лише породження історичних обставин. Ключ до розгадки ромського характеру - в минулому кочового народу. Авторі книги "Історія циган - новий погляд" Н.Деметер, М.Бессонов та В.Кутенков найбільш об'єктивно, методологічно, базуючись на історичних документах, власних дослідженнях та поглядю на проблему зсередини розкривають сутє проблеми ставлення до ромів.

Ольга Горбунова,
м.Ужгород

НОВИНКИ ЛІТЕРАТУРИ

Чи врівноважаться Зло, яке "ходить поруч", Добром?

Чи авла вортако о Чоріпе, саво "пгірел англа аменде", Лачіпнаса?

"Скільки ще прожив Грицько Степаненко після того, як син поїхав - невідомо. Але відомо, що Грицько Степаненко помер від голоду у селі Беспальче, а ще раніш від нього померла його жінка Марта та четверо дітей, та ще сестра Ольга з чоловіком.

А скільки всього померло в 1932-1933 роках, мабуть, тільки Богу відомо. Із покоління в покоління передається недрукованою циганською мовою від нащадків до нащадків, як тяжко помирав від голоду нещасний мій пращд. Як він стогнав, кричав і плавав від голоду, як він божевільно волав, благуючи істи перед смертю...

... Нехай земля йому буде пухом, а разом з ним і його жінці Марті, його сестрі Олені та зятю, та чотирьом дітям, та всім циганам і не циганам, померлим від голоду в ті страшні роки".

Так закінчується перша глава нової книги талановитого ромського українського письменника Володимира Бамбули, яка щойно вийшла друком.

Книга об'єднала дві документальні повісті письменника зі Золотоноші Черкаської області - "Циганська доля, що вітер в полі" та "Нерідні діти світу". (На жаль, загальної назви книга не має).

Обидві повісті частково друкувалися на шпальтах "Романі Яг", а перша - кілька років тому вийшла окремо. І привернула увагу широкої громадськості. Адже вона присвячена майже невідомим сторінкам історії українських ромів, які пережили революцію 1917 року, голодомор 1932-1933 років, репресії НКВС 1937 року, війну з фашизмом, важкі повоєнні часи, організацію сталінських колгоспів, наслідки закону 1956 р. про насильницьку ослість ромів і інші історичні події. Раніше їх зсередили, з точки зору представника ромського народу, ніхто не висвітлював.

Перед читачами пройшли виразні образи Грицька Степаненка з роду Низгурів, який покинув козове життя ще задовго до революції 1917 року і вся родина якого померла від голодомору; Павла Бамбули, який на фронті "кров'ю змівав із себе неіснуючу "віну" злодія", був позбавлений волі на 10

років, перебував у сталінських таборах, та інші. Автор просліджує свій рід і інші ромські сім'ї протягом десятиліть. Страшні картини знущання над ромами, їхніх поневірянь й бід змінюють на сторінках книги романтичні й ліричні історії кохання молодих пар - Рупи та Алуміні й інших. І якщо суворі факти історії подаються стисло і стримано, з неприхованим болем, збиваючись на публіцистику, то глави про кохання пронизані теплотою й душевністю, вони романтизовані й дуже "грає" на тему кохання - і дивовижні картини природи, і розповіді героїв про свої почуття, і загадування автором ромських традицій та звичаїв... Окремі глави книги переходять між документальною оповіддю - до художніх узагальнень: автор використовує суто художні засоби, тропи: метафори, цікаві епітети, шедрими фарбами змальовує портрети своїх героїв, розкриває їхні характери, що властиво художній прозі, тощо.

Перша книга "Циганська доля - що вітер в полі" якраз і закінчується такою лірико-романтичною главою про кохання - "Пала камлімо пгірел пхало жуємо" ("А за тугою ходить розлука") - про "чисте, яскраве, вичне", як пише автор, кохання Рупи та Алуміні, яке розгорталося досить драматично і закінчилося трагічно.

Друга повість Володимира Бамбули, вміщена в нове видання, -

"Нерідні діти світу" є продовженням першої і, водночас, самостійним твором. Починається вона главою "Марімо", яка присвячується жителю села Хоцьки на Київщині, котри, ризикуючи життям, врятували в 1941 році ромів від розстрілу. Одні лише назви невеличкі за розміром главок говорять про сумну долю ромів у роки боротьби з "коричневою чумою": "Хелімос аглав мирімо" ("Та нець перед смертю"), "Мутура розмарен роман" ("Німці знищують циган") та інші.

Лаконічно й водночас емоційно розкриває автор перед читачами факти масового винищення ромів фашистами на Смоленщині, Чернівщині, Полтавщині та в інших областях України.

Не тішила доля представників цього народу й у повоєнні часи: голод, холод, знущання міліції, неприйняття, а то й просто вороже ставлення оточуючого населення, - все це не давало можливості ромам відчутти себе громадянами, в повному розумінні цього слова, своєї батьківщини, куди доля закинула їх, аби жили, росли діти, кохали й працювали, продовжували свої музичні та інші традиції. Так, вони кохали й їх кохали (глава "Камлімос ле Іванкоско і Галко" ("Кохання Іванка та Галинки"), рік 1949); вони працювали, іздили торгувати, жинки ворожили (глави "Романо джувімос анди форо Золотоноша" ("Життя циганське в Золотоноші"), рік 1985) та "Джувімос анди Держинсько" ("Життя у Держинську"), рік 1961), одружувалися (глава "Володимиро ла Раяса полінепі" ("Володимир і Рая одружуються"), рік 1970), віддавали свій борг батьківщині (глава "Ле Володяс ліне анді халавде" ("Служба в армії"), роки 1971-1973), та все це на тлі несправедливості, упередженого ставлення, нерозуміння, болючого відчуття відчуженості, а ще - знову! - голоду, безробіття, хвороб і знущань...

Багато хто з ромів прийшли до віри - як один із героїв Володимира Бамбули - Володимир Пуילו (глава "Микола прал жуңділ" ("Воскресіння Миколи"), рік 1995); і за себе радіє Володимир, що блукав у житті, немов уночі в лісі, не знаючи дороги. І тепер Бог вивів його на

вірний шлях: "Іди, чоловіче, не блукай, не збивайся з дороги". Радий Володимир, що все-таки є Бог і що він все чує і все бачить". Віра допомагає вижити в непростих умовах, віра підтримує рома, з Богом він звиряє свої вчинки, Бог опікується ним і лікує... та хотілося б, щоб і рідна держава підтримувала, адже не у війну, не в голодомор, а в наші дні "аже який день у Герасимовій хаті немає навіть шматка хліба. Онуки плачуть, істи хочуть, та нема за що купити" (глава "Рік 2004"). Вже у наш "демократичний" час ні за що ні про що дільничний міліціонер може нарахувати ромові штраф 250 гривень за те, що він збирає і скуповує металобрухт, аби купити Бодію якусь хлібину голодним дітям і онукам. Уже зараз, у вільній Україні, чоловік від безнадії й безвихіддя

"ввійшов надер, знайшов мотузку і повісився на дереві" (глава "Рік 2004").

Ось чому у своїй післямові до нового видання Володимир Бамбула має право ще раз сказати вголос про дискримінацію свого народу, про мову ворожнечі, яку використовують ЗМІ стосовно ромів, про те, що роми досі соромляться своєї нації.

"Іноколи мене запитують, - пише автор наприкінці книги, - чи важко жити циганам? Якщо гарно подумати, то відповідь буде така - краще б циганам не народжуватись". Гріє слова, сумні думки.

Вся книга Володимира Бамбули примушує читача задуматися: чи справедливо ми до тих, хто живе поруч з нами? Що можна змінити в цьому житті, щоб менше було горя? Чи завжди ми допомагаємо ближньому хоча б розумінням його життя, в якому є такий рідко: "А це скажу, що є Добро".

Нова книга золотоніського письменника закінчується публіцистичним вршем "Однакового нічого немає", в якому є такий рядок: "А це скажу, що є Добро".

Так, Добро, поруч із яким "ходить Зло", все ж таки, думаю, переважає в житті. Хоча, прочитавши цю мудру, чесну й гостру книгу, я в цьому й почала сумніватися...

Людмила Кудрявська

Володимир Бамбула

Циганська доля

— що вітер в полі Книга перша

Нерідні діти світу Книга друга

Свэнто Бахтало Лав

"Якщо ви Мене любите, Мої заповіді зберігайте! І благаю Отця Я, і Вішителя іншого Він дасть вам, щоб із вами повік перебував, Духа правди, що Йоого світ прийняти не може, бо не бачить Йоого та не знає Йоого. Йоого знаєте ви, бо при вас перебуває, і у вас буде Він. Я не кину вас сиротами. Я прибуду до вас! Ще недоваго і вже світ Мене не побачить, але ви Мене побачите, бо живу Я - і ви жити будете!"

Олександр Мень, "Син людський", Львів, Монастир монахів студійського уставу, видавничий відділ "Свічадо", 1994, ст.153.

Монастар

Лав пала Подрицаримахоро (пала Свэнто Фано)

16. Тай Мз помангава Дадз і авла дзно тумэнди авэр Подрицаримахоро, соб тз авэл тумэнцар всавири вряма.

17. Чачимахоро Фано, Савз люмя на сгалела тз прылз важ колз, со на джэнэл Лз тай на дыкхэл Лз; а

тумз джэнэл Лз, важ колз, со вое исин тумэнца тай дз тумэн авла.

18. На ачыва тумэн би Дадзхоро, ававо тумэнце.

19. Инте набут, тай люмя Ман на дыкхэла, а тумз Ман дыкхэла, а тумз Манн джэксна важ колз со Мз джовав, тай тумз авэна тз Джовэ.

20. Дз кодэва диво ту уджэнэ,

со Мз дз Мурз Дадз, тай тумз дз Ман, тай Мз дз тумэн.

21. Кастэ исин Мурз лава і ко джовэл пав лэн, кодэва камэл Ман, а ко камэл Ман, кодэло помазла Мурз Дадз, тай Мз лз хамава, тай ававо лэстэ Еджіно.

22. Иуда, на Искариото, а авэр мануш, пхэнэл Лэсти: "Давла! Сости

Ту камэх тз сикавэ Еджіно Пз амэнди, а на люмяти?"

23. Исусо пхэнди лэсти: "Кодэва, ко камэл Ман, авэла тз тэджовэ пав Мурз лавэн, тай Дад Муро помазла лэ, тай Амэ авага тз лачарз дз лэстэ тхан.

24. Ко на камэл Ман, на прырицарэллэ Мурз лавэстэ; лава, савз Фано, Савз Бичхалла Дад, важ Мурз лав сиклярэла тумэн свавэрэсти тай дэла тз вгчинсарэн пала свавэрэ Мурз лава.

25. Иусо ачавэл сиклярэнди Лэчкоро лачімо

26. Подрицаримахоро, Свэнто Фано, Савз Бичхалла Дад, важ Мурз лав сиклярэла тумэн свавэрэсти тай дэла тз вгчинсарэн пала свавэрэ Мурз лава.

27. Лачімо ачавав тумэнди; дав тумэнди Муро лачімо; на кади, Сар

люмя дэл, Мз дав тумэнди. Мз на дарал тумаро іло, мз на трашал.

28. Тумэ шундэ, мо Мз пхэндом тумэнди: "Джав тумэнцар тай ававо тумэнди" Коли тумэ камэн Манн, тунчи лошавэнас, со Мз пхэндом: "Джав Дадзэстэ", колэсти, со Дад Муро зоралдэр Мандар.

29. Акэ, пхэндом тумэнди пала кода лз ангалл сар стирзлэлэ, соб тумэ патяне.

30. Инте набут ачялэлэ Манди тз дадумэ тумэнцар колэсти, со джал кадэла люмякоро хулай, ай дз Ман нонай лэстэ нисо.

31. Тз джэнэл люмя, со Мз камэв дадз тай тирав каики, сар прыхонда Дад Манди. Щен, джям катарь.

Переклад Миколи Бурлуцького та Олени Марчук

Тюрақи віг Рақи Драбаріне кайтаге Рақа з 14 по 28 березня

Овен - займіться невідкладними господарськими справами. Час, присвячений родині, стане для вас відпочинком. Якщо друзі запросять вас на свято, - з радістю погоджуйтеся. На жаль, можливі непорозуміння з коханою людиною, та почуття від цього не загаснуть. Органи травлення потребують уваги.
Телець - інколи ми жалкуємо за тим, на що не наважились, адже не завжди маємо змогу виправити ситуацію. На вашому прикладі зараз навчаються ваші друзі. Допоможіть їм. Давні кохання тримає вас. Міряйте тиск, не перевантажуйтеся. Однак дозволити собі помріяти про активне життя - можна!
Близнята - чи спроможні ви витримати такий шалений темп життя? Потрібно визначити пріоритети чи деякі справи доручити іншим. Гроші можуть стати допомогою у вирішенні серйозних справ, та головне - це ваша особистість, енергетика й дипломатичні здібності. Кохання - сповнене пристраст'ям. Стережіться застудити нирки.
Рак - завжди важко прийняти рішення. Проте вашій винахідливості можна позаздрити, чим іноді користуються партнери. Домашнє господарство і ваша в ньому участь - можливо, найважливіше у найближчі два тижні. Від цього можуть значно поліпшитися родинні стосунки. Дуже не бажана зміна партнерів у особистому житті.
Лев - від неприємностей у ділових стосунках вас захистить золото або амулети. Торговельні справи принесуть прибуток та розширять коло ваших знайомих. Особливу увагу приділяйте раціональному харчуванню. Відверта розмова з коханою людиною допоможе швидше порозумітися. Раджу відвідати стоматолога.
Діва - поруч із вами відсутня людина, з якою можна порадитися перед прийняттям важливого рішення, то мусите брати відповідальність на себе. Але 14-15 березня краще трохи перепочити, й матеріальне становище для цього сприятливе. Ваші "жертви" заради родини будуть оцінені, так само поставляться і до вас близькі люди. Ваш органам працюватиме злагоджено.
Терези - здоров'я вимагає уваги, перевірте органи травлення. Комерційні справи завершаться вдало, але прибуток отриматиме пізніше. Для тих, хто збирається у подорож, краще мати при собі зайві гроші. Можливі несподіванки. Плітки, що останнім часом точаться навколо вас, лише свідчать про вашу популярність. Вагайте, у вас є надійна команда колег, справжні друзі та вірні почуття.
Скорпіон - кар'єра - найважливіше, чим слід займатися у найближчі два тижні. Також корисно приділити увагу молодіжці у родині. Старі непорозуміння можна вирішити на вашу користь 15-16 березня. Справи, пов'язані з нерухомістю, ліпше довірити фахівцям. Найприємніше - це особисті стосунки: вас кохають.
Стрілець - знову настав час активності у громадському житті. Результат від цього з'явиться пізніше. Матимете надійних партнерів. Буде нагода заробити гроші, найважливіша умова - пунктуальність. На вас чекають нові знайомства, але через старих друзів. У особистому житті приймати рішення рано. Не перевантажуйте спину.
Козеріг - спогади про минуле та аналіз сьогоденної ситуації допоможуть вам налагодити стосунки з колегами. Раджу трохи відновити зовнішній вигляд, а також дещо змінити у вашому помешканні - хоча б переставити меблі. Такі зміни допоможуть здалати весняну нудьгу та надихнуть на новий спосіб заробітку. Стан здоров'я у цілком залежатиме від вашого настрою.
Водолій - нове оточення спонукає вас до інших правил у спілкуванні, але поступайте вашими головними принципами не раджу. Підтримка з боку родини надія та дуже доречна. Недавна зустріч із друзями може накреслити плани на майбутнє. Очікуйте на гроші за давно завершеною справою. Стережіться простудних захворювань.
Риби - інколи перше враження інтуїтивне, і воно згодом підтверджується. Це стосується ваших нових знайомих на початку березня. Заробітки також вас не порадують, тому зробіть "заначку". Особисте життя згірше, вам можна лише позаздрити. Стережіться переохолодження.

НА ДОПОМОГУ РОМСЬКИМ НЕДІЛЬНИМ ШКОЛАМ

ЛАСТІВКИ

Пригріва весняне сонечко. В рівчаках біжать струмки. Метуться за віконечком клоптіливі ластівки. Вже останній сніг розтанув. Тепло. Весело. Весна! Яся встане вранці рано та одразу - до вікна:
- Чом це, мамо, пташенята до вікна летять щомить? Це вони до мене в хату, мабуть, хочуть залетіть? Відчини віконце, мамо, хай вони сюди летять! Я дивитимусь, руками я не буду їх займати!
Підлетіли. Відлетіли. Тільки крильця - блим та блим!
- Це вони будуть вміло для своїх маляток дім. Все працюють безупинно, не марнують, бачиш, час. Грудочки м'якої глини в дзьобах носять раз у раз. Скоро буде тут гніздечко, добре зліплене з землі. В нім лежатимуть яєчка, у м'якесеньким кублі.
Потім будуть пташенята, не нажери - просто страх! Цілий день їм батько й мати все носитимуть комах.
Підростуть в маляток крила, мати їх навчить лігати, - так, як мама Ясю вчила в книжці літери читати.
А тоді настане осінь... Стане зразу холодніш. Вранці ляжуть білі роси на травичку, на спориш.
- Взимку ж, мамо, пташенятам буде холодно в гнізді! Правда, ти до мене в хату всіх їх пустиш отоді?
- В теплий край тоді далеко полетять усі пташки: журавлі, качки, лелеки і маленькі ластівки.
А як буде знов надворі тепло, весело, весна, прилетять пташки з-за моря знов до нашого вікна!

СТРИГНЯЛА

Татілас томнако кгаморо. Хурдо пайорі фули. Кгелен лен пала фелястра е чиркіля. Аба о ів білінас. Тато. Лош. Томна! Яся уштел дегегара йовкор май сіго - ке фелястра:
- Состар кадо, мамо, е чиркіля ке фелястра гуран? Кадо вон ке манде андо кгер камен те гуран? Пгугер е фелястра, мамо, мек вон андре гуран! Ме дикгава лен, вастенца чи азбава лен!
Авіле. Гурайле. Фері пгакгенца - блим ай блим!
- Кадо вон керен кгероро пенгер е ціне чгаворенге. Саворе керен бувті конік найлуштавно. Бурнік ковлі чик андо муй анен бутиваер. Сіго авла ленго кгероро, анда чик. Андо кгероро пашьона чиркіляне анре. Пала кода авла ціне чиркільора, бокгале! Інтрего двес о дат ай е дай пгравен ленге хабен.
Атунчи авела е томна... Авла йовкаверсте шила. Дегегара пашьоло парни прума пре чар.
- Івенде, мамо, ле чиркільоренге авла шил анде ленго кгероро! Ту лен андо кгер ке манде саворен мукгеса?
- Анде тате тгема атунчи вон дур гурана саворе чиркіля: гові, раці, палія ай ціне стриньора.
Ай сар авла пре удвара тато, лош, томна, - гурайвена е чиркіля палпале ке амарі фелястра!
Переклад Аладара Адама

РОМАНЕ ХАБЕНАТА

Котлети з курятини і телятини
Вирізати з курячої грудинки шматки м'яса у формі котлет. Окремо двічі перемолоти 1 кг телятини, 120 г мозку, додати 1 жовток, посолити і вимшати. Начинку поділити на кілька частин і розплескати. Зверху покласти шматки м'яса з грудинки і накрити начинкою. Тоді обжарити в тертій бульці і смажити у гарячій олії на повільному вогні, щоб грудинка в начинці добре висмажилася. Подавати на стіл з гострою підливою, картоплею або рисом.

Фаширти кгахняхкере ай гурувняне
Чингрес о колін аврі анда кгахні ай которенца масуне фаширти керес. Рігате дувар ернінас 1 кг гурувняко мас, 120 г говді, додес 1 галбено анро, лондьярес ай гаміс. Начинка улавес пре на бут котора пала кодо керес, сар бокеля. Опрал шувес котора маса анда колін ай учравес начинкаса. Пала кодо улавес анде шувкі пгегерді бокелі ай пекес андо пгабарод чил пре ловкі яг, гой о колін анде начинка мішто те петьол. Шувес пре месалія ітоне ранташеса, коломпіра вай рискаша.

ІГРИ З ПРИСЛІВ'ЯМИ І ПРИКАЗКАМИ

Пропонуємо читачам подумати, яка з цих приказок зайва

Хто мову і віру міняв, той не тільки себе, а й друга продав.
Кон е чіб ай о патявібе парудас, кодо на фері пес, ай ві ле амал бікіндас.
Хто рідного краю цурається, той і рідної матері відцурається.
Кон пекскере тгеместар ладжал пес, кодо ві пекскера дайоратар ладжал пес.
П'єш воду - дякуй тому, хто викопав колодязь.
Пес паі - найсісар кодолеске, кон гунадас аврі е хайнг.
Хто народ свій любить, той і світ весь любить.
Кон пекскере манушен камел, кодо ві саворі лума камела.

РОМАНІЯ
Газета Закарпатського ромського культурно-просвітнього товариства
Реєстраційне свідоцтво серія KB №5877 від 20.02.2002 р.
Газета виходить за підтримки Європейської комісії та Інституту Відкритого Суспільства (м.Будапешт)
Шеф-редактор Аладар АДАМ
Редактор Євгенія НАВРОЦЬКА
Адреса редакції: 88000, м.Ужгород, вул.Дунавська, 18, телефакс (03122) 61-39-56. E-mail: ru@mail.uzhgorod.ua http://www.romaniyag.uz.ua
Видруковано в Ужгородській міській друкарні, вул.Руська, 13. Умовн. друк. арк. 2,5. Тираж 2500. Зам. № 736

